

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR

CHARLES DARWIN

AZ EMBER SZÁRMAZÁSA ÉS AZ IVARI KIVÁLÁS

FORDÍTOTTA

DR ENTZ GÉZA, DR FÜLÖP ZSIGMOND ÉS

DR MADZSAR JÓZSEF

ELSŐ KÖTET

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

1910.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR.

A magyar kultúrának nagy fogyatékosága a természettudományi műveltség hiánya. Nem annyira a részleteknek aprólékos tudását gondoljuk, hanem inkább a nagy eredményeknek és még inkább a módszernek, a természettudományos gondolkodásnak a vérünné válását.

A természettudományok módszere a maga képére formálta át sok egyéb elméletünket és nézetünket; eredményei megszabják a többi tudományok határait is. A pszichológia, az etika, a büntetőjog, az orvostudomány stb. mind a természettudomány eredményei és módszere köré kristályosodtak, a filozófia, a szociológia sok kérdésében döntő súllyal esik latba a természettudományok szava. E »*Természettudományi Könyvtár*« szerkesztésénél is elsősorban az volt a kiválogatásunk mérő szempontja, hogy a természettudományoknak ezt az általános jelentőségét éreztessük új világnézetünk megformálásában.

A természettudományos gondolkodás forradalmat szított a tudomány egész egyetemében és e gondolatvilágokat rengető változások közben maguk a természettudományok is forradalmak egész során fejlődtek keresztül.

Ezt a roppant fejlődést egyetlen szóban lehetne összesűriteni: *történelmivé* lettek. Minden haladásuk magva az a nagy alapvető fölismerés, hogy a természetnek is csakúgy megvan a maga történelme, mint a társadalomnak. Ebben találkozott a két nagy vonal: Hegel-Marx és Lamarck-Darwin.

Tapasztalat, törvényszerűség, fejlődés — ezen a három pilléren nyugszik a ma egész tudománya, szemben a spekuláció, a zűrzavar, a természetfölötti beavatkozás és az örökkévaló merev formák elavult tudományával.

Ha a régi tudomány a mátt vette öröktől fogva levőnek és örökké is tartónak természetben és társadalomban, a mai tudomány fölismerte, hogy a ma a tegnaptól lett, hogy újra holnappá legyen: van történelme a múltban és lesz történelme a jövőben. Nem a pillanatnyi formák a jelentősek, hanem összetartójuk: a változás, a fejlődés és fejlődésnek egyazon törvényszerűsége.

Az egyes, elszigetelt dolgok mögött az összefüggésük, az állandóságuk mögött a változásuk, a nyugalomuk mögött a mozgásuk, a létük mögött a keletkezésük és elenyészésük — ezt keresi és ezt látja meg ma a tudomány. A geológia a föld keletkezésének, a zoológia a fajok egymásból alakulásának, a fizikai tudománycsoport a kémiai, fizikai, matematikai, csillagászati fogalmak történeti kialakulásának a kutatásává lesz. Új tudományok sarjadnak, az egyén és törzs fejlődésének a tudománya (ontogénia, filogénia). Hol vannak ma már Newton örökös égitestjei és Linné változtatlan fajai? Ki meri ma már az állatvilág egyes osztályait elmetszeni egymástól, ma a götehal, a hidas gyík, a csőrös emlős, a majomember megismerése idején.

A merev iskolás határok megszűntek. Ledőlnek a korlátok szerves és szervetlen világ között. Élő és élettelen? Ki tudja, hol a határuk, ki tudná ma már elválasztani őket, mikor a tudomány lázzal dolgozik a mesterséges fehérje megalkotásán. Kitűnik, hogy a természetben nincsenek szöges ellentétek, hogy nem csupa merő elkülönülés a világ, hanem inkább minden egybefolyik. Egybeolvadnak, a földtörténet nagy periódusai, csak évezrednyi távolsággal elkülöníthetően, századokra egybesimulnak az emberi történet egyes korszakai. Már nemcsak azt tudjuk, hogy növény, állat, ember alkotó anyaga és annak formája egy: a sejt, hanem azt is kezdjük tudni, hogy az életük, a lelki és értelmi világuk is csak fokozataiban, de nem mivoltában más: az ember »lelki« élete mellé már odasorakozott az állaté és csodálatos kilátásokkal bontakozik a növényé is. Az energia egyes formáit: a hőt, a fényt, a villamosságot, a mozgást, a kémiai erőket, egyre inkább összefüggőnek és egymásból következőnek ismerjük meg. Az elemek ma már nem különülnek el oly élesen, a rádium-csodák óta egyre merészebben keresik az őanyagot, melyre valamennyiüket vissza lehetne vezetni.

Ha valaha félve mert a természettudomány hozzáfogni az élet kutatásához, ma már igen sokkal járult az élet átalakításához és bátor tettel próbál hozzákezdeni az élet teremtéséhez. Darwin még arra sem mer gondolni, hogy

valaha is tudhassuk, miként fejlődött ki az élet: »Annak a kutatása, hogy maga az élet miként fejlődött ki először ... kilátás nélküli.« Metchnikoff bele akar nyúlni az élet: fejlődésének mikéntjébe és Jaques Loeb már merészen csapja elénk: miért ne teremthetne életet a tudomány: »Semmi sem szól annak a lehetősége ellen, hogy a technikai vagy kísérleti természettudománynak élő gépek mesterséges készítése sikerülni fog.«

Ha sokban igaz is még az ignoramus, de ki merné ma már mondani, hogy ignorabimus.

Ahogy egyre tágult a természettudomány szemhatára, egyre mélyült az egységesülése, annál több a vonatkozása a többi tudományokkal, annál inkább kapcsolódik bele világnézetünk más elemeibe.

Ahogy nőtt a természettudományok magukba vetett bizalma, annál erősebben tapadt hozzájuk az emberiség bizakodása is, hiszen egyik legértékesebb igazságunk, hogy maguk a gazdasági viszonyok és ezzel a társadalmak sorsa és jóléte is végső soron az embernek a természeten való uralmától, ez pedig a természet törvényeinek ismeretétől függ.

Budapest, 1910 májusában.

Dr. Pogány József.